

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

FINANCIAL SUPPORT FOR ENTERPRISES IN THE AGRICULTURAL SECTOR

У статті представлено результати дослідження щодо фінансового забезпечення підприємств аграрного сектору. Формування адекватного фінансового забезпечення для аграрних підприємств ускладнюється значними ризиками, які супроводжують їх виробничі процеси. Аграрні підприємства можуть використовувати різноманітні методи фінансування, такі як самофінансування, бюджетне фінансування та ринкове фінансування. У статті підкреслено важливість аграрного сектору як одного з ключових чинників забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності. Проведено детальний аналіз динаміки фінансового забезпечення аграрних підприємств, виявлено основні проблеми у цій сфері та запропоновано можливі шляхи їх вирішення в сучасних умовах. Результати аналізу загальних показників ефективності виробничої діяльності та рівня фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств формалізовано через розрахунок і порівняння відповідних показників.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансування, фінансова безпека, фінансові ресурси, фінансова стійкість, ефективність.

The establishment of a robust agricultural sector is a fundamental component of developing a socially-oriented economy, shaping a well-regulated agricultural market, and integrating the country into the global economic arena. The article aims to elucidate the nuances of financial support in the agricultural industry, identify existing challenges, and propose solutions under current conditions. It presents key findings from research on financial support issues faced by agricultural enterprises. The challenge of securing adequate financial resources for these enterprises is driven by significant risks inherent in production processes. Agricultural businesses can leverage a variety of methods, including self-financing, government funding, and market-based financing. The article underscores the agricultural sector's role as a crucial lever in ensuring effective financial and economic operations. A comprehensive analysis of the financial dynamics supporting the operations of agricultural enterprises has been conducted, identifying key problematic aspects of their financial provisioning and outlining potential strategies for addressing these issues in the current economic environment. The study formalizes the results of analyzing general indicators of production efficiency and the level of financial support for agricultural enterprises by calculating and comparing the ratios of changes in their profit, revenue from sales, and capital changes. It has been determined that despite a consistent trend of profitability, the effectiveness of agricultural enterprises' production activities does not align with the "golden rule of ratio" and necessitates the development and implementation of mechanisms to enhance the efficiency of their financial resource utilization. The analysis also delves into the reasons behind the declining role of credit resources in investing in the agricultural sector and highlights the shortcomings of government funding in the industry. Recommendations have been developed to diversify the financial support methods for the agricultural sector and to enhance the effectiveness of its budgetary assistance. These recommendations aim to broaden the range of financial instruments available to agricultural enterprises, thereby reducing dependency on traditional funding sources and increasing resilience against economic fluctuations. Additionally, strategies to optimize budgetary allocations are proposed, ensuring that government support is more targeted and impactful, ultimately fostering sustainable growth and development within the sector.

Key words: financial support, financing, financial security, financial resources, financial sustainability, efficiency.

УДК 336:338.43

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.89-17>

Буткевич Т.В.

аспірант кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Національний університет
«Чернігівська політехніка»

Butkevych Taras

National University
"Chernihiv Polytechnic"

Постановка проблеми. Гармонійна та продуктивна інтеграція виробничих і комерційних компонентів в аграрному секторі має значний вплив на прогрес суміжних галузей економіки. Це сприяє зміцненню конкурентоспроможності держави на міжнародній арені та забезпечує її сталий розвиток [17]. Такий вплив проявляється через формування факторів стійкості та автономності країни, зокрема у контексті гарантування продовольчої, економічної, фінансової, екологічної та енергетичної безпеки.

Ключовим елементом аграрного сектору економіки України виступає сільське господарство – критично важливий та невіддільний сектор економічної діяльності, який посідає чільне місце серед інших галузей національного господарства. Аграрне виробництво історично було і залишається потужним та стратегічно важливим напрямком вітчизняної економіки. Адже

агропромисловий комплекс відіграє багатогранну роль в економіці країни. Він стимулює розвиток технологічно пов'язаних секторів, сприяє стабільному та ефективному функціонуванню ринку аграрної продукції та продовольства, а також створює соціально-економічні передумови для розвитку та життєдіяльності сільських територій. Питома вага аграрного сектору в вітчизняній економіці наведено в табл. 1.

Аналіз показує, що внесок аграрного сектору у формування валової доданої вартості варіює від 9,3 % до 14,2 %. Це свідчить про те, що аграрний сектор займає ключову позицію в економічній структурі України, будучи одним із найважливіших векторів її розвитку. У зв'язку з цим, дослідження питань сталого розвитку в аграрному секторі набувають особливої значущості, особливо в контексті всебічного вивчення проблематики забезпечення адекватного рівня фінансового забезпечення.

Таблиця 1

Питома вага аграрного сектора у вітчизняній економіці, 2014–2022 рр., %

Показники	Роки									Відхилення 2022 р. до 2014 р. (+, -)
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Частка аграрного сектора в загальному обсязі ВВП	10,1	12,1	11,6	10,2	10,1	9,0	9,2	10,6	8,2	-1,9
Частка аграрного сектора у загальному обсязі валової доданої вартості	11,6	14,2	13,7	12,2	12,0	10,4	10,7	12,4	9,3	-4,9
Частка основних засобів аграрного сектора	4,8	4,0	5,2	6,5	7,7	8,9	8,8	8,8	9,1	4,3
Частка найманих працівників аграрного сектора	9,6	9,8	10,2	10,0	9,4	8,7	8,2	8,0	7,4	-2,2

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики <http://www.ukrstat.gov.ua>

Окрім того, ускладнення фінансово-економічних взаємозв'язків, спричинене спершу глобальною фінансовою кризою, потім пандемією ковіду і далі широкомасштабною військовою агресією з боку росії, підкреслює нагальність розробки та впровадження ефективних механізмів. Ці механізми мають бути спрямовані на вдосконалення системи фінансового забезпечення аграрних підприємств, які представляють стратегічно найважливіший сегмент національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Варто відзначити, що існує значний доробок наукових досліджень, присвячених різноманітним аспектам фінансового забезпечення. Зокрема, можна виділити кілька ключових напрямків: концептуальні та методологічні засади фінансового забезпечення діяльності аграрних підприємств були предметом ґрунтовного аналізу в роботах таких вчених, як О. О. Яцух [23], О. В. Рубай [14], а також О. М. Соколов та А. І. Сухоставець [16]; специфіку фінансового забезпечення в контексті агропромислового виробництва детально вивчали Н. І. Демчук, О. В. Ткаліч та О. С. Шевченко [6]; питання вдосконалення методології аналізу та розрахунку інтегральної оцінки фінансово-економічного стану аграрних підприємств, зокрема в аспекті фінансування виробництва, знайшли відображення в наукових працях А. О. Ковальової, Н. С. Танклевської [8] та Л. Худолій [20]. Їхні дослідження зосереджені на розробці показників, які дозволяють виявити сильні та слабкі сторони аграрного підприємства.

І. О. Школьник розглядала фінансове забезпечення як ключовий фактор ефективного розвитку аграрного сектору, що може як сприяти зростанню прибутковості, так і уповільнювати розвиток, знижуючи рентабельність бізнесу [21]. У роботах Н.М. Давиденко досліджено специфіку фінансового забезпечення аграрного сектору, що обумовлена тривалістю виробничого циклу, нестачею власних фінансових ресурсів, високими

витратами на залучення позикових коштів, а також недосконалістю та дисбалансом державної фінансової підтримки [4, 24]. О. Р. Романенко вважає, що фінансове забезпечення суб'єкта господарювання полягає у покритті його витрат за рахунок накопичених фінансових ресурсів [13]. С. В. Андрос у своїй праці зосередила увагу на важливій ролі держави як регулятора, підкреслюючи, що сільськогосподарський сектор постійно потребує стабільного фінансування через високий рівень ризику, і держава, маючи багаторічний досвід у регулюванні аграрного виробництва, повинна вирішувати питання зниження цього ризику [1].

Постановка завдання. Основна мета даного дослідження – висвітлити особливості фінансового забезпечення аграрного сектору, виявити існуючі проблеми у цій галузі та запропонувати шляхи їх вирішення в контексті сучасних економічних реалій та повоєнного відновлення економіки країни.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У сільськогосподарському виробництві фінансові ресурси відіграють ключову роль, забезпечуючи операційну, фінансову та інвестиційну діяльність, а також виконання зобов'язань перед державою та бізнес-партнерами. Ефективна організація процесу формування фінансових ресурсів є критично важливою для оптимального управління фінансами аграрного сектору, прийняття раціональних фінансових рішень та підвищення рентабельності [18].

Під фінансовим забезпеченням аграрних підприємств розуміється такий рівень забезпеченості необхідними фінансовими ресурсами, який створює умови для стабільного розвитку та зростання як економічної, так і соціальної сфери, а також забезпечує конкурентоспроможність їхньої підприємницької діяльності.

Обґрунтування вибору саме аграрних підприємств галузі обумовлено їх місцем і роллю

Таблиця 2

Валова продукція сільського господарства України за категоріями господарств, %*

Роки	Валова продукція			Продукція рослинництва			Продукція тваринництва		
	Усі категорії господарств	у тому числі		Усі категорії господарств	у тому числі		Усі категорії господарств	У тому числі	
		сільсько-господарські підприємства	господарства населення		сільсько-господарські підприємства	господарства населення		сільсько-господарські підприємства	господарства населення
2014	100,0	55,3	44,7	100,0	59,4	40,6	100,0	45,5	54,5
2015	100,0	61,6	38,4	100,0	66,1	33,9	100,0	47,5	52,5
2016	100,0	63,6	36,4	100,0	68,1	31,9	100,0	47,6	52,4
2017	100,0	63,0	37,0	100,0	67,4	32,6	100,0	48,0	52,0
2018	100,0	65,1	34,9	100,0	69,5	30,5	100,0	49,5	50,5
2019	100,0	66,1	33,9	100,0	69,9	30,1	100,0	51,3	48,7
2020	100,0	64,6	35,7	100,0	68,3	31,7	100,0	52,3	47,7
2021	100,0	67,9	32,1	100,0	71,2	28,8	100,0	53,7	46,3
2022	100	64,7	35,3	100,0	69,2	20,8	100,0	50,4	49,6

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики <http://www.ukrstat.gov.ua>

у виробництві продукції сільського господарства серед інших категорій господарств (таблиця 2).

Аналіз структури виробництва аграрної продукції у 2022 р. показує, що аграрні підприємства забезпечили 64,7 % загального обсягу, тоді як на господарства населення припало 35,3 %. Варто відзначити, що у 2022 р. спостерігалось скорочення кількості сільськогосподарських підприємств на 3,2 % порівняно з 2021 р., що контрастує з тенденцією щорічного зростання їх кількості, яка спостерігалась до 2021 р. Незважаючи на це зменшення, сільськогосподарські підприємства продовжують домінувати у виробництві аграрної продукції.

Щодо господарств населення, їхній внесок у 2022 р. склав 20,8 % у галузі рослинництва та 49,6 % у тваринництві. Ці дані свідчать про значну роль приватного сектору, особливо у виробництві продукції тваринництва.

Ефективність підприємницької діяльності є ключовим критерієм для оцінки фінансового забезпечення та рівня фінансової безпеки [5]. Прибутковість виступає основним показником фінансової безпеки, тому методичні підходи будуть зосереджені на аналізі факторів, що впливають на прибуток. Врахування цих факторів свідчить про ефективну фінансову політику, яка забезпечує пріоритетні інтереси підприємницьких суб'єктів. Додатково, детальний аналіз впливу на прибуток дозволяє виявити резерви для підвищення прибутковості, що, в свою чергу, сприяє зміцненню фінансової безпеки.

Дослідження показали, що можливості фінансування аграрного сектору за рахунок власних джерел значно зменшилися через низку причин, включаючи низький рівень самофінансування та зниження рентабельності з 30,4 % у 2015 р. до 25,6 % у 2016 р., і подальше зниження до 2020 р., далі в 2021 р. спостерігалось зростання (табл. 3).

Таблиця 3

Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні

Показники	роки										2022 р. у % до 2014 р.
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022		
Чистий прибуток, млрд. грн.	21,4	10,2	89,8	78,5	66,9	92,9	81,0	240,0	87,1		
Фінансовий результат підприємств, які одержали чистий прибуток, млрд. грн.	5,2	12,8	10,2	91,8	93,1	115,2	107,5	248,3	106,8		
Частка підприємств, які одержали чистий прибуток до загальної кількості, %	84,7	88,9	88,4	86,7	86,7	83,5	83,1	88,3	78,4		
Фінансовий результат підприємств, які одержали чистий збиток, млрд. грн.	18,7	25,6	12,7	20,4	26,3	22,3	26,5	8,3	14,4		
Частка підприємств, які одержали чистий збиток до загальної кількості, %	15,2	11,1	11,6	13,3	13,3	16,5	16,9	11,7	21,6		
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	21,4	43,0	33,6	23,5	18,5	19,8	19,0	40,3	20,3		
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	9,3	30,4	25,6	18,7	13,5	16,6	13,9	35,6	13,6		

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики <http://www.ukrstat.gov.ua>

Сільське господарство зазнало значних втрат через військову агресію, проте 78,4 % підприємств змогли досягти позитивного фінансового результату. Незважаючи на те, що відсоток збиткових підприємств у сільськогосподарському секторі зріс з 11,7 % у 2021 р. до 21,6 % у 2022 р., цей показник залишається найнижчим серед усіх галузей економічної діяльності. Варто відзначити, що рентабельність операційної діяльності в аграрному секторі більш ніж втричі перевищила середній показник по економіці в цілому.

Зменшення можливостей фінансового забезпечення розвитку аграрного підприємництва за рахунок власних ресурсів може бути компенсовано залученням інвестицій у регіони [3]. Такий підхід може сприяти модернізації технологічної бази аграрних підприємств, збільшенню обсягів виробництва, підвищенню ефективності господарювання та стимулюванню інноваційної активності. Ці фактори є ключовими для посилення конкурентоспроможності підприємницької діяльності в сільськогосподарському секторі [19].

В Україні система фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств комерційними фінансово-кредитними установами залишається недосконалою [2]. Зокрема, механізм банківського кредитування не забезпечує належного фінансового забезпечення розвитку аграрних підприємств. Це проявляється у ряді проблем, як-то обмежені обсяги наданих кредитів, наявність значної кількості прострочених банківських кредитів, високі процентні ставки за кредитами, уповільнення темпів зростання обсягів кредитування аграрних підприємств, недостатньо ефективна система оцінки кредитних ризиків. Ці фактори призводять до зростання обсягів простроченої заборгованості та обмеженого доступу до кредитних ресурсів, особливо для малих і середніх підприємств, через підвищену

ризикованість кредитних відносин. Крім того, спостерігається нераціональна строкова і валютна структура кредитів.

Аналіз обсягів банківського кредитування аграрних підприємств до початку повномасштабного вторгнення росії показує, що частка кредитів, наданих підприємствам сільськогосподарської галузі, у загальному обсязі кредитів суб'єктам господарювання була низькою – в середньому на рівні 7,2 %. Важливо відзначити, що ця тенденція залишалася практично незмінною протягом останніх 9 років (рис. 1).

У аграрному секторі економіки основним джерелом фінансового забезпечення залишаються власні кошти підприємств, які забезпечують понад 60 % капіталовкладень. Водночас, частка банківських кредитів та інших позик у загальному обсязі інвестицій становить лише близько 15 %. З огляду на необхідність покращення фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств, існує об'єктивна потреба в удосконаленні інституційного середовища в цій сфері в більшості регіонів країни.

Державна підтримка відіграє важливу роль у забезпеченні стійкості та конкурентоспроможності аграрного сектору [22]. Зміни в обсягах державної підтримки чітко відображають стан державного фінансового забезпечення аграрного сектору в Україні (рис. 2)

Державна підтримка аграрного сектору в Україні реалізується через різні механізми. Одним з них є пряма фінансова допомога, яка здійснюється через бюджетну програму «Фінансова підтримка аграрних виробників», передбачену в Державному бюджеті України.

Іншим важливим інструментом є податкові пільги. Зокрема, спеціальний режим оподаткування для аграрних підприємств у формі єдиного податку 4-ої групи спрощеної системи

Рис. 1. Динаміка кредитів наданих сільськогосподарським підприємствам

Джерело: розроблено автором <https://minagro.gov.ua/pidtrimka/finansovi-instrumenti>

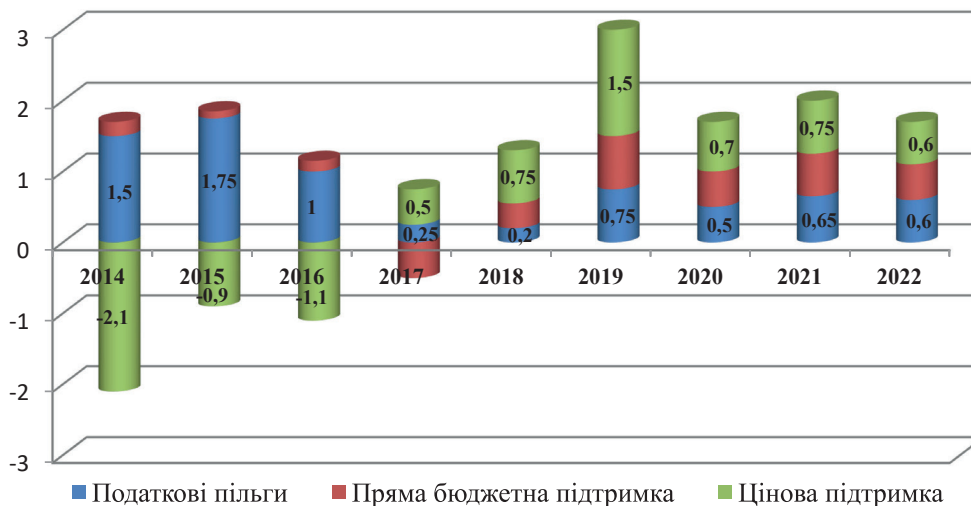

Рис. 2. Обсяги державної підтримки сільгоспвиробників України

Джерело: розроблено автором <https://minagro.gov.ua/pidtrimka>

оподаткування дозволяє значно зменшити податкове навантаження. Цей режим фактично замінює земельний податок та податок на прибуток, що робить його більш вигідним порівняно зі стандартною системою оподаткування [15].

Цінова підтримка є ще одним важливим аспектом державної політики в аграрному секторі України. Вона включає заходи, які безпосередньо впливають на ціни реалізації сільськогосподарської продукції. До таких заходів належать: встановлення експортних або імпорتنих квот чи мита, відшкодування ПДВ при експорті продукції, адміністративне регулювання цін, квотування внутрішнього виробництва. Позитивна цінова підтримка уряду може призвести до додаткового доходу для агровиробників, тоді як негативна може спричинити недоотримання доходу.

В умовах сучасних викликів України особливого значення для аграрних виробників набуває розвиток та вдосконалення лізингових відносин, що може стати додатковим інструментом підтримки галузі [12]. У контексті фінансового забезпечення аграрного сектору варто звернути увагу на лізинг як ефективний інструмент, що набув значного поширення у багатьох економічно розвинених країнах. Популярність лізингу пояснюється його відносною доступністю порівняно з традиційними банківськими кредитами. Лізингові компанії, як правило, не вимагають додаткових гарантій від лізингоодержувачів, що спрощує процес укладання контрактів.

Лізинг відкриває широкі можливості для аграрних підприємств. Він дозволяє здійснювати модернізацію виробництва, розширювати його обсяги та оновлювати технічну базу без значних одноразових капіталовкладень у придбання обладнання. Особливу цінність лізинг представляє для малого

та середнього аграрного бізнесу, надаючи доступ до сучасних технологій та можливість заміни застарілого обладнання на більш прогресивні зразки.

Забезпечення фінансовими ресурсами є ключовим фактором для стабільного розвитку аграрного сектору. При цьому теоретичне осмислення цієї проблематики не обмежується лише аналізом джерел фінансового забезпечення. Воно також включає вивчення потенційних ризиків та розробку методів їх мінімізації, що є невід'ємною частиною комплексного підходу до фінансового забезпечення галузі.

Висновки. Ефективність та результативність фінансового забезпечення операційної діяльності та прогресу аграрних підприємств стикається з низкою глобальних викликів, які суттєво ускладнюють їх функціонування, зокрема: значне підвищення вартості та дефіцит паливно-мастильних матеріалів, що ускладнює постачання основних сільськогосподарських ресурсів, включаючи посівний матеріал, агрохімікати та добрива; гостра нестача обігових коштів у поєднанні з надмірно високими цінами на агрохімічну продукцію; обмежені можливості для оптимізації логістичних процесів; порушення транспортної інфраструктури, включаючи блокування морських портів, автошляхів, а також пошкодження складських приміщень та елеваторів, що призводить до серйозних логістичних проблем та дефіциту сировини; зменшення експортних операцій зернових культур та брак потужностей для їх зберігання; дефіцит кормової бази для тваринництва та призупинення діяльності переробних потужностей; обмеженість фінансових ресурсів та неможливість довгострокового планування через потенційні військові дії призводять до спрощення агротехнологічних процесів,

зниження інтенсивності використання добрив та засобів захисту рослин. Це, в свою чергу, негативно впливає на врожайність сільськогосподарських культур та погіршує якісні характеристики ґрунтів.

Аналіз ситуації дозволяє визначити ключові стратегічні напрями, спрямовані на підвищення стійкості та адаптивності аграрного сектора в умовах воєнного стану:

– диверсифікація джерел фінансування: Активний пошук та імплементація різноманітних механізмів прямої та непрямой фінансової підтримки агровиробників. Ця стратегія має на меті забезпечити безперервність сільськогосподарських операцій, збереження робочих місць, запобігання банкрутству підприємств та гарантування успішного збору врожаю;

– оптимізація ресурсного забезпечення: Створення стратегічних запасів паливно-мастильних матеріалів для забезпечення безперебійного проведення польових робіт сільськогосподарськими виробниками;

– посилення локальної продовольчої безпеки: Стимулювання розвитку замкнених циклів постачання матеріально-технічних ресурсів на рівні громад, що сприятиме підвищенню стійкості місцевих продовольчих систем;

– розвиток інфраструктури агропромислового комплексу: Інвестування у розбудову та модернізацію власної ринкової інфраструктури, що охоплює всі етапи від виробництва до реалізації сільськогосподарської продукції та продуктів харчування, включаючи заготівлю та зберігання;

– оптимізація структури посівних площ: Реструктуризація розподілу сільськогосподарських культур з метою досягнення балансу між задоволенням потреб внутрішнього ринку та забезпеченням кормової бази для тваринництва.

Ці стратегічні напрями спрямовані на підвищення життєздатності та адаптивності аграрного сектора в умовах нестабільності, викликаной воєнним станом, забезпечуючи при цьому продовольчу безпеку країни та стабільність сільськогосподарського виробництва.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрос С. В., Герасимчук В. Г. Фінансування сільського господарства і роль банків у кредитному забезпеченні аграрного сектора України. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2023. № 3(25). С. 5–14.
2. Вудвуд В. В., Шанюк О. В. Проблеми фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств. *Молодий вчений*. 2018. № 5(57). С. 281–284.
3. Давиденко Н.М. Оцінка інвестиційної привабливості регіону в умовах сучасних викликів. *Економічний форум*. 2017. № 2. С. 86–92.

4. Давиденко Н.М. Фінансове забезпечення розвитку корпоративного управління в аграрному секторі економіки України: монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2013. 430 с.

5. Давиденко Н.М. Фінансова безпека аграрних підприємств в системі корпоративного управління. *Економіка АПК*. 2013. № 5. С. 58–62.

6. Демчук Н. І., Ткаліч О. В., Шевченко О. С. Теоретичні аспекти управління фінансово-господарською діяльністю сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. 2017. Випуск 13. С. 420–423.

7. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 02.09.2024 р.)

8. Ковальова А. О., Танклевська Н. С. Інтегральна оцінка фінансово-економічного стану сільськогосподарських підприємств. *Стратегія економічного розвитку України*. 2020. №47. С. 86–105. DOI: <https://doi.org/10.33111/sedu.2020.47.086.105>

9. Кравчук І. І., Логвиненко С. Л. Управління фінансовим забезпеченням сільськогосподарських підприємств. *Бізнесінформ*. 2019. № 3. С. 136–141. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-136-141>

10. Міністерство аграрної політики і продовольства України: офіційний веб-сайт. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення: 19.09.2024 р.)

11. Павловський С. В. Фінансування підприємств у період фінансової кризи : альтернативні рішення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 17. С. 112–117.

12. Перков В., Добровольський П., Мельник О. Фінансовий механізм діяльності аграрних підприємств. *Modern Economics*. 2018. № 7. С. 131–138.

13. Романенко О.Р. Фінанси: підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 312 с.

14. Рубай О. Оцінка стану фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. *Аграрна економіка*. 2019. Т. 12, № 1–2. С. 38–43. DOI: <https://doi.org/10.31734/agraecon2019.01.038>

15. Сас Л. Оцінка бюджетних програм щодо організаційного забезпечення технологічного оновлення виробництва у сільськогосподарських підприємствах. *Економічний дискурс*. 2019. № 1(3). С. 47–56. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2019-3-5>

16. Соколов М. О., Сухоставець А. І. Аналіз діяльності підприємств аграрної сфери та їх фінансове забезпечення. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Випуск 41. С. 131–134.

17. Стецюк П. Механізми та інструменти фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва. *Вісник Харківського національного університету сільського господарства. Економічні науки*. 2015. Вип. 162. С. 40–48.

18. Тулай О. І. Парадигма фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. *Ukrainian Journal of Applied Economics*. 2018. Volume 3. № 4. С. 175–184.

19. Урба С. І., Червона О. Ю. Аналіз фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України. *Бізнес-навігатор*. 2019. Випуск 2(51). С. 38–41

20. Худолій Л. Методи та інструменти фінансового забезпечення аграрного бізнесу України. *Науко-*

вий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2014. No 200. С. 9–14.

21. Школьник І. О. Сучасний стан фінансового забезпечення підприємств аграрного сектору України. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*, № 4' 2019. С. 49–55.

22. Фінансове забезпечення аграрного сектору: вітчизняний та зарубіжний досвід: монографія. За ред. Давиденко Н.М. К.: НУБіП України, 2017. 454 с.

23. Яцух О. О. Сутність та зміст фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств. *Економіка. фінанси. менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 10. С. 133–145.

24. Davydenko N. Genesis of enterprise financial security. *Economic Processes Management*. 2015. № 2. URL: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2015_2/2015_2_3.pdf

REFERENCES:

1. Andros S. V., Gerasimchuk V. G. (2023). Finansuvannia silskoho hospodarstva i rol bankiv u kredytnomu zabezpechenni ahrarnoho sektora Ukrainy [Financing of agriculture and the role of banks in credit provision of the agricultural sector of Ukraine]. *Ekonomichnyi zhurnal Odeskoho politekhnichnoho universytetu*, no. 3(25), pp. 5–14 (in Ukrainian)

2. Woodwood V. V., Shanyuk O. V. (2018). Problemy finansovoho zabezpechennia diialnosti silskohospodarskykh pidpriemstv [Problems of financial support of agricultural enterprises]. *Molody vchenyi*, no. 5 (57), pp. 281–284 (in Ukrainian)

3. Davydenko N.M. (2017). Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti rehionu v umovakh suchasnykh vykykiv [Assessment of the investment attractiveness of the region in the context of modern challenges]. *Ekonomichnyi forum*, no. 2, pp. 86–92 (in Ukrainian)

4. Davydenko N.M. (2013). Finansove zabezpechennia rozvytku korporatyvnoho upravlinnia v ahrarnomu sektori ekonomiky Ukrainy [Financial support for the development of corporate governance in the agrarian sector of the Ukrainian economy: a monograph]. Kyiv : TsP "Kompynt", 430 p (in Ukrainian)

5. Davydenko N.M. (2013). Finansova bezpeka ahrarnykh pidpriemstv v systemi korporatyvnoho upravlinnia [Financial security of agricultural enterprises in the corporate governance system]. *Ekonomika APK*, no. 5, pp. 58 – 62 (in Ukrainian)

6. Demchuk N. I., Tklich O. V., Shevchenko O. S. (2017). Teoretychni aspekty upravlinnia finansovo-hospodarskoiu diialnistiu silskohospodarskykh pidpriemstv [Theoretical aspects of management of financial and economic activity of agricultural enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 13, pp. 420–423 (in Ukrainian)

7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofitsiyniy sait [The official site of State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed: 02.09.2024)

8. Kovaleva A.O., Tanklevska N.S. (2020). Intehrarna otsinka finansovo-ekonomichnoho stanu silskohospodarskykh pidpriemstv [Integral assessment of the financial and economic state of agricultural enter-

prises]. *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy*, no. 47, pp. 86–105. DOI: <https://doi.org/10.33111/sedu.2020.47.086.105> (in Ukrainian)

9. Kravchuk I.I., Logvinenko S.L. (2019). Upravlinnia finansovym zabezpechenniam silskohospodarskykh pidpriemstv [Management of financial support of agricultural enterprises]. *Biznesinform*, no. 3, pp. 136–141. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-136-141> (in Ukrainian)

10. Ministerstvo ahrarnoi polityky i prodovolstva Ukrainy [The official site of Ministry of Agrarian Policy and Food in Ukraine]. Available at: <https://minagro.gov.ua> (accessed: 19.09.2024)

11. Pavlovskiy S. V. (2016). Finansuvannia pidpriemstv u period finansovoi kryzy : alternatyvni rishennia [Financing of enterprises during the financial crisis: alternative solutions]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, vol. 17, pp. 112–117 (in Ukrainian)

12. Perkov V., Dobrovolskyi P., Melnyk O. (2018). Finansovyi mekhanizm diialnosti ahrarnykh pidpriemstv [Financial mechanism of agricultural enterprises]. *Modern Economics*, no. 7, pp. 131–138 (in Ukrainian)

13. Romanenko O.R. (2004). Finansy: pidruchnyk [Finance: a textbook]. Kyiv : Tsentr navchalnoi literatury, 312 p (in Ukrainian)

14. Rubai O. (2019). Otsinka stanu finansovoho zabezpechennia silskohospodarskykh pidpriemstv [Assessment of the state of financial security of agricultural enterprises]. *Ahrarna ekonomika*, vol. 12, № 1–2, pp. 38–43. DOI: <https://doi.org/10.31734/agrarecon2019.01.038> (in Ukrainian)

15. Sas L. (2019). Otsinka biudzhetnykh prohram shchodo orhanizatsiinoho zabezpechennia tekhnolohichnoho onovlennia vyrobnytstva u silskohospodarskykh pidpriemstvakh [Evaluation of budget programmes for organisational support of technological modernisation of production in agricultural enterprises]. *Ekonomichnyi dyskurs*, no. 1(3), pp. 47–56. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2019-3-5> (in Ukrainian)

16. Sokolov M. O., Sukhostavets A. I. (2019). Analiz diialnosti pidpriemstv ahrarnoi sfery ta yikh finansove zabezpechennia [Analysis of the activity of agricultural enterprises and their financial support]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 41, pp. 131–134 (in Ukrainian)

17. Stetsiuk P. (2015). Mekhanizmy ta instrumenty finansovo-kredytnoho zabezpechennia ahrarnoho vyrobnytstva [Mechanisms and instruments of financial and credit support of agricultural production]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva. Ekonomichni nauky*, vol. 162, pp. 40–48 (in Ukrainian)

18. Tulai O. I. (2018). Paradyhma finansovoho zabezpechennia silskohospodarskykh pidpriemstv [The paradigm of financial support for agricultural enterprises]. *Ukrainian Journal of Applied Economics*, vol. 3, no. 4, pp. 175–184 (in Ukrainian)

19. Urba S. I., Chervona O. Yu. (2019). Analiz finansovoho zabezpechennia rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy [Analysis of Financial Support for the Development of the Agricultural Sector of the Economy of Ukraine]. *Biznes-navihator*, vol. 2(51), pp. 38–41 (in Ukrainian)

20. Khudolii L. (2014). Metody ta instrumenty finansovoho zabezpechennia ahrarnoho biznesu Ukrainy [Methods and instruments of financial support of agrarian business in Ukraine]. *Naukovyi visnyk NUBiP Ukrainy. Serii: Ekonomika, ahrarnyi menedzhment, biznes*, vol. 200, pp. 9–14 (in Ukrainian)

21. Shkolnyk I. O. (2019). Suchasnyi stan finansovoho zabezpechennia pidpriemstv ahrarnoho sektoru Ukrainy [The current state of financial support of agricultural enterprises in Ukraine]. *Visnyk SumDU. Seriiia «Ekonomika»*, vol 4, pp. 49 – 55 (in Ukrainian)

22. Davydenko N.M. (2017). Finansove zabezpechennia ahrarnoho sektoru: vitchyznianyi ta zarubizh-

nyi dosvid [Financial support of the agricultural sector: domestic and foreign experience]. Kyiv: NUBiP Ukrainy, 454 p (in Ukrainian)

23. Yatsukh O. O. (2018). Sutnist ta zmist finansovoho zabezpechennia diialnosti silskohospodarskykh pidpriemstv [The essence and content of financial support of agricultural enterprises]. *Ekonomika. finansy. menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, vol. 10, pp. 133–145 (in Ukrainian)

24. Davydenko N. (2015). Genesis of enterprise financial security. *Economic Processes Management*, no. 2. Available at: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2015_2/2015_2_3.pdf (in English)